

Historické pojetí vztahu společnosti k jedincům s mentálním postižením, významné osobnosti světové a naší psychopedie

Antická společnost

- Hippokrates a Galenos
- Římané, Řekové

Středověk

- postoje byly ovlivněny náboženskými názory
- ambivalentní postoj
- klášterní hospitály jakožto útulky pro staré, nemohoucí či duševně nemocné osoby.
- **komunita duševně postižených** v belgické vesnici **Gheel** poblíž Antverp

Renesance

- první klasifikace duševních poruch (poruchy intelektu jsou odděleny od ostatních duševních poruch - Felix Platter – Pojednání o nemocích ducha
- **J. A. Komenský** hájil nutnost vzdělávat děti bez ohledu na typ a stupeň jejich postižení.
  - Didaktika - první spec. ped. klasifikace žáků z hlediska typologie
  - popis a metodické pokyny jak učit žáky s lehkým a hlubším stupněm MR

Období po Velké francouzské revoluci

FILIP PINEL (zakladatel moderní psychiatrie)

- sejmul duševně postiženým jejich okovy a to jak obrazně tak i fakticky

- represi pozvolna nahrazuje léčbou založenou na morální akci (dnešní ergoterapie, popř. gardenterapie).

JEAN ETIENNE DOMINIQUE ESQUIROL (Pinelův žák)

- jako první vymezil **idiocii** jako stav (nikoli nemoc) charakterizovaný vrozeným a trvalým nedostatkem rozumových schopností

Prvním v odborné literatuře popsaným psychopedickým experimentem byla kauza Divocha z Aveyronu z počátku 19. st. - případ dvanáctiletého Viktora, který byl nalezen asi dvanáctiletý ve francouzských horách. Spor s Jeanem Itardem (jeho žákem).

EDUARD SEGUIN (lékař)

- 1841 otvírá v Paříži první školu pro slabomyslné
- vyvinul komplexní systém výchovy a vzdělávání pro osoby s postižením intelektu a zasloužil se tak o rozvoj psychopedie („otec, zakladatel“ psychopedie a systematické péče o slabomyslné v Evropě i ve Spojených státech)
- rozpracovává systém výchovy slabomyslných jedinců postavený na tzv. Seguinově triádě:
  1. výchova činnosti (rozvoj motoriky, analyzátorů, senzomotoriky)
  2. výchově k myšlení (trivium)
  3. výchově vůle (schopnost ovládnout své instinkty)

ALTERNATIVNÍ PEDAGOGIKA (vyrostla na dílech speciální pedagogů)

MUDr. OVID DECROLY

- inicioval v Belgii vznik diagnostických tříd pro slabomyslné žáky

MARIE MONTESSORI (lékařka)

- pracovala s MP, poznatky využila pro koncipování předškolní výchovy dětí

HELEN PARHURSTOVÁ (americká lékařka)

- Daltonský plán vznikl původně pro potřeby newyorské školy pro „mrzáčky“.

DR. WASHBURN

- koncipoval Winetskou soustavu

PETER PETERSON (univerzitní profesor pedagogiky)

- Jenský plán

RUDOLF STEINER (rakouský filozof, sociální reformátor, architekt, esoterik)

- Waldorfská pedagogika

V ČESKÉ REPUBLICĚ

Až **Školní řád z roku 1905** umožnil zřizovat zvláštní pomocné či podpůrné třídy (kromě smyslově postižených) i méně nadané děti.

Lékař **KAREL SLAVOJ AMERLING** (1807–1884)

- roku 1871 byl v Praze založen první ústav pro idioty Spolkem paní sv. Anny, ve kterém Amerling zastával funkci ředitele - Ernestinum.
- pro slabomyslné jedince chtěl zajistit jen nejzákladnější vzdělání s důrazem především na názorné vyučování a výcvik zručnosti. Ruční práce jako jsou například košíkářství, natěračství nebo

kartáčnictví včetně zemědělských prací, také zavedl do výukového proudu svého ústavu.

FRANTIŠEK ČÁDA (univerzitní profesor)

- univerzitní profesor, jenž je známý zejména uspořádáním tří sjezdů pro péči o slabomyslné a školství pomocné. První sjezd měl svou premiéru v Praze roku 1909, další proběhl v Brně roku 1911 a poslední sjezd byl uspořádán o dva roky později ve Slezské Ostravě.

MUDr. KAREL HERFORT (1871–1940)

- od roku 1902 působil Karel Herfort jako ústavní lékař a ředitel v Ernestinu.
- univerzitní profesor, který byl dlouholetým ředitelem Pedologického ústavu hlavního města Prahy a také předseda Spolku pro péči o slabomyslné.
- v Ernestinu zavedl výuku ručních prací a nápravného tělocviku.

JOSEF ZEMAN (1867–1961)

- **budování sítě „pomocného“ školství**
- zakladatel našeho speciálního školství
- vyvrcholením jeho působení na ministerstvu školství je **zákon o pomocných školách** z roku 1929 (řešil otázku povinné školní docházky slabomyslných)

JAN MAUER (speciální pedagog)

- zaměřil se především na obor pedopatologie. Působil jako učitel pomocné třídy v Praze

KONRÁD SEDLÁČEK (1876–1939)

- vystupoval jako první ředitel pomocné školy v Olomouci a propagátor systému pomocného školství na území Moravy k čemuž mu dopomohla také aktivní účast na Čádových sjezdech.
- jeho nejznámější publikací je spis „Zachraňte slabomyslné“ vydán roku 1907
- jakmile skončila první světová válka objevovaly se první snahy o vylepšení péče o slabomyslné i na Moravě
- v Brně začala pomocná škola fungovat v roce 1919 a rok poté také v Olomouci. Sedláček byl pověřen vedením olomoucké zvláštní školy a díky jeho snaze byla již po dvou letech fungování vedena jako trojtřídní. Zabýval se především pozorováním vlivu těžkých sociálních podmínek na samotný život jedince.
- věnoval soustavnou pozornost modernizaci a materiálnímu vybavení školy

OTAKAR CHLUP

- ve své práci „Výzkum duševních projevů u dětí méně schopných“ vydané roku 1925 uvádí tento akademik příklady, jenž názorně poukazují na důležitost používání takových vyučovacích metod, které se odvíjí od znalosti všech psychických funkcí každého dítěte.
- působil jako profesor Masarykovy univerzity v Brně a je autorem těchto publikací: „O dětské duši“, „Mravní nemoci dětství“, „Rukověť přirozené mravouky“, „Středoškolská didaktika“ a „O výchově citů“.

VLASTA NOVOTNÁ

autorka první speciálně pedagogické učebnice (slabikáře)

OD 2. SV. VÁLKY DO LISTOPADU 1989

ZÁKON O JEDNOTNÉM ŠKOLSTVÍ (95/48)

zřizoval školy zejména pro mládež tělesně vadnou a s vadami smyslů a řeči, duševně a mravně vadnou, na jedné straně pozitivně ovlivnil vývoj péče o MP ale v jeho důsledku omezena a postupně zrušena činnost soukromých a charitativních zařízení, školy pro mládež vyžadující zvláštní péči zahrnutý do jednotného školského systému

1950–1990 – **SEGREGACE** - chyběla spolupráce systému institucí rezortů sociálních věcí, zdravotnictví a školství a takto se rozvinul systém „vnitřní uzavřenosti“, tento tzv. **resortismus** se stal na počátku 90. let brzdící překážkou ve snahách o výraznější **transformaci** speciálně pedagogické teorie i praxe

ŠKOLSKÝ ZÁKON z r. 1953 dochází k rozšíření edukace žáků s MP na druhém cyklu škol – vznikají zvláštní učňovské školy – jednoduché manuální povolání

- r. **1960** - vydán zákon č. 186/60, na jeho základě uzákoněna speciální předškolní výchova postižených dětí, v oblasti předškolní institucionální péče o děti s MP jsme patřili mezi modelové země

Prof. MILOŠ SOVÁK

- stanovil definitivně termín **speciální pedagogika**
- 1. vydání **Nárys speciální pedagogiky** (1972)

FRANTIŠEK KÁBELE (profesor)

- český speciální pedagog – logoped, somatoped
- podílel se na dění po listopadu 1989

PO ROCE 1989

1990 -Ministerstvo školství ČR narys koncepte výchovy a vzdělávání dětí se zdravotním postižením. Tzv. „**nový postoj**“ ve všech případech, kde je to možné, má být zabezpečena výchova a vzdělávání postižených dětí se zdravými vrstevníky v běžných školách. Těm dětem, pro které takový způsob vzdělávání není vhodný, je určeno **speciální školství**.

Česká republika po roce 1990 přistoupila a akceptovala radu mezinárodních dokumentu týkajících se vzdělávání. Mezi nejvýznamnější patří:

- Všeobecná charta lidských práv z roku 1948
- Charta pro osoby trpící autismem
- Úmluva o právech dítěte z roku 1991
- Deklarace spojených národů o právech mentálně retardovaných osob

Obsah těchto dokumentu má jednoho společného jmenovatele:

- Nikomu nesmí být odepřeno právo na Vzdělání. Vzdělání má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti. Rodiče mají právo volit druh vzdělání pro své děti vzhledem k vlastnímu náboženskému a filosofickému přesvědčení.

Právo všech na vzdělání je uvedeno v Ústavě ČR v článku 33 odst. 1.

Základní pravidla normalizačního principu:

- oddělení sféry práce od sféry bydlení a volného času
- možnost prožívat běžný roční rytmus
- možnost prožívat jednotlivá životní období
- respektovat potřeby a přání
- možnost žít ve světě obou pohlaví

- možnost žít v běžných životních podmínkách

Současnost v psychopedii: doc. Pipeková, Prof. Vítková, doc. Bartoňová,
PhDr. Přinosilová, doc. Valenta, dr. Muller, I. Švarcová, P. Franiok,
J. Kysučan, M. Černá, B. Stejkal